

לתענית חזרת: שיגא 054-6868199

זמני ת"א:

פניסת השבת: 16:22

יציאת השבת: 17:23

ר"ת: 17:56

לקבלת העלון במייל – שלחו
הודעה ל: sagif_@walla.co.il

בס"ד עלון מס' 173 לשבת 27.12.2014 – תשע"ה טבת ה'

זה השער לה' עדיקים יבוא בו

ריגש

ואל יחר אפך בעבדך פי כמוך פפרעה (מד, יח)

ובמדרש מובא שהדמיון לפרעה הוא: "מה פרעה טובע בימי, אף אתה (יוסף) טובע בימי". ומדרש זה תמוה מאוד! והנה בגמרא (גדרים כב): מובא: "כל הכועס – משתכח תלמודו". ובמסכת אבות (ג, ח) שנינו: "כל השוכח דבר אחד ממשנתו – חייב מיתה!". וידוע (ספרי שופטים יז, יב) שסתם מיתה האמורה בתורה – היא חנק. ומובא בגמ' (כתובות ל): אע"פ שבטלו ארבעה מיתות בית דין – דין ארבעה מיתות לא בטל. ומובא, שמי שהתחייב חנק בזמן הזה (שאינן בית דין שיכולים להענישו) – עונשו שיטבע בנהר. ולפי כל האמור יתבאר הפסוק כך: "ואל יחר אפך" – כיון שאם תכעס, אזי ישתכח תלמודך, וממילא תתחייב מיתה, וסתם מיתה – היא חנק, ועונשו של המתחייב בחנק – שיטבע בנהר! וזה הכוונה "פי כמוך פפרעה" – מה פרעה טובע, אף אתה, מאחר וכעסת.. (מדרש יהונתן)

יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו (מד, כ)
לכאורה איך נכתב בתורה דבר שקר הלא יוסף לא מת, ורש"י כתב שמפני היראה הוציא דבר שקר מפיו. ויש לפרש הפסוק באופן חדש שלא הוציאו שקר מפיהם במה שאמרו ואחיו מת. ויתפרש כך: "ואחיו מת" אינו המשך לילד זקנים קטן, אלא למה שאמר לפני זה "יש לנו אב זקן", ולו – לאב הזקן – "ילד זקנים קטן", ועוד להאב הזקן – "ואחיו מת", הוא עשו שבחיי קרוי מת כמו שפירש "י עה"פ (בראשית יא, לב) "וימת תרח בחרן" שרשעים בחייהם קרויים מתים, "וי יותר הוא – האב זקן – לבדו לאמו" – היא רבקה שבעיני רבקה נחשב עשו כמת ויותר לה יעקב לבדו, "ואביו אהבו" – לאח המת הזה, שהרי יצחק אהב עשו. (חתם סופר)

אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אתי מצרימה (מה, ד)

במדרש בראשית רבה (צג, ח) – כתוב שיוסף אומר לאחים "אני יוסף אחיכם", והם לא מאמינים לו, ואז הוא הראה להם שהוא מהול, ויש להקשות על כך, מה יש לו להראות להם שהוא מהול, אם הוא מהול זה אומר שהוא צדיק? הרי ידוע שהרבה אנשים במצרים עשו מילה בעקבות דרישת יוסף שמי שרוצה לקבל אוכל חייב לעשות מילה, זאת ועוד שאפילו בלעם הרשע נולד מהול (אבות דרבי נתן פרק שני, סימן ה' וכן בילקוט שמעוני) אלא אומר הרמ"ק שכאשר הראה יוסף לאחים שהוא מהול ראו האחים שם שדי מאיר על אותו מקום ובכך ראו שהוא צדיק, כי מי ששומר על הברית שלו שם שדי שרוי עליו, ומי שלא חס ושלוה האות י' מסתלקת ממנו ונשאר רק "שד". בזכות ששמר יוסף על הברית ועמד בניסיון של העריות זכה להגיע לגדולה ולמלוכה. כאשר לאדם יש יצר בעריות והוא מתגבר עליו, זוכה ששם שדי ישרה עליו. ואיפה זה רמוז? לוקחים מילוי אותיות של המילה יצר – יוד צדי ריש סופי תיבות שדי.

ועתה אל תעצבו (מה, ה)

הנה אין ועתה אלא לשון תשובה (ב"ר כא, ו). ואמר להם יוסף "ועתה" – אעפ"י שאתם צריכין לשוב בתשובה על המעשה הזה אשר עשיתם. אך – "אל תעצבו" לא בעצבות הוא דרכי התשובה, כי התשובה היא מצות עשה מן התורה וצריך לעשותה בשמחה, כמו שכתוב (תהלים קב): "עבדו את ה' בשמחה" ומה שאמרו "אין ועתה אלא לשון תשובה", הוא כי הבעל תשובה צריך לומר מ' עתה הנני שב הנני חוזר בתשובה ולא אשוב לכסלה עוד, רק עתה אהיה עבד נאמן לה' מהיום והלאה.

פי פי המדבר אליכם (מה, יב)

מדוע באמת לא זיהו אחי יוסף אותם? מסביר רבי חיים מצאנז, שניתן לזהות אדם על פי סגנון דיבורו וקולו. אבל כל זה שייך בעיקר בזמן שהוא מדבר בשפת האם שלו, כיון שכאן יוסף דיבר בשפה המצרית לא זיהו האחים את קולו ודיבורו. רק כשהתגלה להם יוסף ואמר להם: איך לא תכירו את "פי המדבר אליכם" – סגנון

הדף טעון גניזה, נא לא לקרוא בשעת התפילה שאין זה עושה נחת רוח לבורא יתברך

הדיבור שלי, רק אז עבר לדבר בלשון הקודש – שפת האם שלו. תירוץ נוסף יש שמתרצים, על פי ההלכה הקובעת שאסור להסתכל בפני אדם רשע. בטוחים היו השבטים שהשליט המצרי רשע ולא הביטו בפניו, רק הציצו קלות מפעם לפעם כדי שלא ייעלב. רק כשאמר להם יוסף אני יוסף אחיכם אז הסתכלו עליו האחים ו"נבהלו מפניו".

ומהרתם והורדתם את אבי הנה (מה,יג)

הסכיתו ושמעו: יוסף פונה לאחיו ואומר להם: "מהרו והורידו את אבי", ואף נותן להם עגלות וסוסים כדי שלא יתמהמהו ויוכלו לעלות מהר לארץ ישראל. ולכאורה עלינו להבין: בהילות זו, מה טיבה? והרי עשרים ושתים שנה לא ראה את אביו ומה כבר יקרה אם יתמהמהו יום או יומיים? אלא – כל סיבת הדבר שבגללו התגלגל הדבר שהיה יוסף עשרים ושתים שנה במצרים, היה כעונש על כך שיעקב אבינו התמהמה בבית לבן בחרן ולא מיהר לשוב אל אביו לארץ ישראל, כנגד שנים אלו נענש הוא שבנו יוסף הורחק ממנו למקום לא נודע. יוסף הצדיק ידע דבר זה, ועל כן כאשר יתגלה לאחיו ראה שעומד לחלוף לו זמן קצוב זה של עשרים ושתים שנים, ולכן הוא מבקש מהם: "מהרו והורידו את אבי", כלומר: הזדרו לעלות מהר לארץ ישראל לבשר לאבי שבנו יוסף חי וכי הוא בארץ מצרים, שכן לא מגיע לו להצטער יותר מעשרים ושתים שנים – וזמן זה חלף והלך לו ועומד להסתיים! (האדמו"ר רבי יאשיהו יוסף פינטו שליט"א)

ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא משל בכל ארץ מצרים (מה,כו)

המילה "לאמר" נראת 'מיותרת' בפסוק, היה אפשר לומר: "ויגדו לו עוד יוסף חי וכי הוא משל בכל ארץ מצרים", אלא אפשר לרמוז בס"ד כי המילה "לאמר" רומזת על גילוי עריות כמובא בזוהר (בראשית לו,א): שם נאמר שהקב"ה ציוה את האדם הראשון לא לעבר על גילוי עריות והזוהר דרש זאת על המילה לאמר) וכאן בפסוק "ויגדו לו לאמר" שסיפרו האחים ליעקב על כל מה שעבר יוסף עם אשת פוטיפר ואיך שמר על עצמו ועל קדושתו, "עוד יוסף חי" – היינו כל איבריו שלמים ולא פגם בהם (כידוע שאדם עושה עבירה פוגם הוא באיבר הרוחני שלו) "וכי הוא משל בכל ארץ מצרים" – שמושל יוסף ביצר הרע שלו.

וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם (מה,כז)

במדרש (אבכיר) כתוב: כשראה יעקב את העגלות אמר עכשיו ודאי אני יודע שיוסף אינו חוטא באשת פוטיפר עכ"ל. יש להבין מדוע ע"י העגלות גילה יעקב שיוסף לא חטא בזנות? ב'מדרש תלפיות' (ענף יוסף עמ' 235) מביא בשם ספר "לב אריה" שכתב לבאר על פי מה דאיתא בילקוט שופטים, שכל מי שנכשל בזנות אינו זוכה למלוכה, ולכך לא היה משבט שמעון לא שופט ולא מלך מפני מעשה זמרי שחטא בזנות. והנה העגלות ששלח פרעה היתה עבודה זרה חקוקה עליהן, ושלח יוסף עוד עגלות החתומות בחותמו, כדרך המלכים שיש חותם על העגלות שלהם. ואותם עגלות שהיה חקוק עליהן ע"ז ששלח פרעה, עמד יהודה ושרפם, והביא לאביו רק את עגלות של יוסף. והנה כאשר ראה יעקב את העגלות ששלח יוסף, ראה שהם חתומים בחותמו ושהוא מלך, אמר ודאי אני יודע שלא חטא בזנות, דאם היה חוטא לא היה מלך. (אוצרות התורה דף רצז)

וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם (מה,כז)

כיצד הצליחו העגלות עם הסימן הרמוז בתוכם להשיב את נפשו ולחיות את רוחו של יעקב? בספר 'זבחי צדק' מבאר כי יעקב 'לא האמין להם' רק על מה שהוסיפו לו "כי מושל הוא בכל ארץ מצרים" ועל עצם הידיעה כי יוסף חי הרי האמין מיד, ועל זאת פג לבו בחושבו כי כל התורה אשר למדו וכל תורת שם ועבר שמסר בידו הכל יירד לטמיון מרוב עסקו בממשלתו, וכמאמר חז"ל שהעוסק בצרכי ציבור משכח תלמודו. על זאת לא רצה להאמין ופג ליבו. ויוסף הבין אל נכון מה תהיה דאגת אביו וצערו, ועל כן מסר להם העגלות שהם מרמזים על דברי התורה שהיו עסוקין בהם אז, ובכך הראהו כי גירסתו שגורה בפיו וזכורים אצלו דברי תורתו ומיד חזרה רוח יעקב לאיתנה.

וידרבו אליו את פל דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם (מה,כז) רש"י: "סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה". מפני מה שלח יעקב דווקא סימן זה? ביאר זאת הגאון מוילנא זיע"א במעשה שהתרחש בזמנו: יום אחד הגיע לעיר אדם, אשר הציג את עצמו כבעלה של אישה פלונית, עגונה אשר חיכתה שנים רבות לשובו של בעלה. שנים רבות עברו והאישה משום מה לא יכלה, לזהות את האיש, האיש מסר אמנם פרטים מדויקים מפורטים

הדף טעון גניזה, נא לא לקרוא בשעת התפילה שאין זה עושה נחת רוח לבורא יתברך

וברורים, סימנים שהוכיחו כי הוא הבעל, אך לבה של האישה לא נתן לה להשתכנע. ליבה אמר לה כי דבר שקר תחת לשונו של האיש, וכי הוא נוכל. באין ברירה הובא העניין אל הגאון מוילנא, כדי שהוא בחכמתו יכריע כיצד לנהוג. כששמע הגר"א את פרטי המעשה, יעץ כי כאשר יבוא האיש בשבת לבית הכנסת, ישאלו אותו על מקומו בביהכ"נ, על מקום חמיו וכדומה. באה שבת, והאיש, כמו שאר בני העיר, הלך לבית הכנסת, כשהגיע האיש, התכבד ע"י מארחיו לשבת במקומו. כאן איבד האיש את עשתונותיו... התגלה כי אכן לא היה אלא נוכל ורמאי, שניסה לנצל את מצוקתה של אותה עלובה. כשספרו הדברים לפני רבינו הגר"א הגיב ואמר: "לא נביא אני ולא בן נביא אני. הבנתי כי אפשר והסימנים התגלו לו מפי בעלה האמיתי של האישה, ומכאן יודע הוא את אשר ידע. אלא שהבנתי כי אם אכן כך, אם הייתה כאן רמאות שפלה מתועבת, לא היה עולה בדעתו של אותו נוכל לבקש מבעלה האמיתי את סימני המקומות בבית הכנסת, שכן "אי אפשר למחשבה קדושה לעלות במקום טומאה", שבעת שרעיוני האדם עסוקים במחשבת חטא, לא יתכן שיזכר "מבית הכנסת"... ואת זה למדנו מכך שיוסף שלח לאביו את הסימן שלמדו לפני שנפרדו עגלה ערופה, ומשום כך שלח יוסף לאביו דווקא סימן קדוש, כדי לרמז לו בכך את מדרגתו ואת רעיונות מחשבתו באותה עת, שלא יחשוב משום שהוא במצרים מקום סחי ומאוס, אז אולי הוא מונח ושקוע ח"ו בטומאה, לכן שלח לו את הסימן של עגלה ערופה שכן אי אפשר לסימן כזה במקום טומאה, והרי זה וודאי אמת...

וַיֵּאָסֶר יוֹסֵף מִרְפָּתוֹ וַיַּעַל לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צְוָאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל צְוָאָרָיו עוֹד (מו,כט)

כתב רש"י "אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע" וידועה השאלה למה קרא יעקב אז ק"ש? המזהר"ל מפראג תירץ: שיוסף היה אהוב על אביו יותר מכל אחיו, וכשנפגש איתו עלה ביעקב רגש של אהבה ורצה יעקב את אותו רגש לייחד לקב"ה ולכן קרא אז ק"ש. והמזהר"ל דיסקין תירץ: שיעקב היה מתקשה לפי דרגתו בכוונת "בכל נפשך" דהיינו למסור עצמו למיתה, משום שידע שצריך להעמיד י"ב שבטים, וכל זמן שיוסף היה חסר לא העמיד עדיין את כולם ולא רצה למות, אבל כשראה את יוסף יכל כבר לכוין בכל נפשך ולכן קרא ק"ש. והרב מפונוביז' תירץ: בפשטות משום שאז היה זמן ק"ש, אבל יוסף לא קרא בגלל שהיה עסוק אז במצוות כיבוד אב והעוסק במצווה פטור מן המצווה. וכן פירש גם אצל רבי עקיבא שהיה קורא ק"ש בשעה שהוציאוהו להורג, משום שבדיוק אז הגיע זמן ק"ש.

ובעניין זה של אהבת האב לכו, מסופר שבזמן שהגרמנים ימ"ש השתלטו על מרוקו, ומושל העיר הגוי פחד שהגרמנים יהרגוהו, והוא פגש ברבי ישראל אבוחצירא (הבבא סאלי) זצ"ל, ורצה שיברכו, אבל הוא רצה שהברכה תצא מעומק לבו של הבבא סאלי ולכן הוא הקדים בבקשתו שהרב יברך קודם את בנו, הרב מאיר אבוחצירא זצ"ל, ורק אח"כ ביקש שיברך אותו... המושל הסביר אח"כ שרצה שהרב יפתח את רגשות לבו באהבתו את בנו, וממילא תהיה גם הברכה למושל בלב רגש.

וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת פְּרַעֲה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פְרַעֲה (מז,י)

מדוע מיהר יעקב לצאת תיכף אחרי שבירך את פרעה? מצינו בתלמוד שהיו צדיקים שכשהביטו באנשים רשעים או במקומות שהרשע היה שם לדרך חיים, שרפו אותם בהבטה קלה. חז"ל נקטו זאת בלשון: "נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות". בתורת הסוד מבואר שלכל יצור גשמי יש ניצוץ אלוקי שמחיה אותו. כשהצדיק מביט ברשע בביקורת, הוא בעצם נוטל ממנו את ניצוצות הקדושה שהחיו אותו עד עתה, והוא נעשה מיד לגל של עצמות. רבינו משה סופר – החתם סופר – מסביר, שחשש יעקב שאם ישהה עוד רגע במחיצתו של פרעה מעבר לנדרש, הוא ייתן בו עיניו וישאב ממנו את ניצוצות הקדושה ופרעה ימות, לכן מיהר מאוד לצאת תיכף כשסיים לברכו.

לְמָה נִמּוֹת לְעֵינֶיךָ גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲדַמְתָּנוּ (מז,יט)

נשאלתי, כותב רבי שלמה אמסלם זצ"ל בספר 'בני שלמה': איך שייך מיתה באדמה, בשלמא לגבי אדם שייך לשון מיתה, אומנם באדמה, איך יכון לשון מיתה, כי הרי "הארץ לעולם עומדת". והשבת דהרי "מי שאין לו בנים חשוב כמת" (נדרים סד) כיון שאינו עושה פירות. וכן גם הארץ, זו היא מיתתה אם אינה עושה פירות, וגם לשון הולדה נאמר בה, שנאמר (ישעיהו נה,י): "כי אם הָרְוָה אֶת הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ" – כי הפירות שלה הם הבנים שלה.

ואת העם העביר אתו לערים, מקצה גבול מצרים ועד קצהו (מז, כא)

דרש הרב גלינסקי: להודיע שבחו של יוסף שנתפון להסיר חרפה מעל אחיו שלא יהיו קורין אותם גולים (רש"י, מחלין ס:). ויש להבין, האם כדי למנע אי נעימות משבעים נפש, מעבירים רבבות אלפים מקצה גבול מצרים ועד קצהו! ומוכן שאין זו שאלה. כי "בראשית ברא אלפים את השמים ואת הארץ", בשביל ישראל שנקראו "ראשית" (רש"י ריש בראשית), ו"הכל בשביל ישראל" (יבמות סג.). ואמרו (ברכות ו:), שכל העולם לא נברא אלא בשביל הצדיק. והרמב"ם כתב (בהקדמת פרוש המשניות) שיתכן שמלך אדיר ישתגע, ויצוה לבנות עיר בירה באמצע המדבר. רבבות פועלים יתנהלו בשירות ויביאו חמרי בנין ויבנו עיר לתלפיות והשגוען נשאר שגוען. העיר נזנחה והתפוררה והיתה לעיי חרבות, רק קטע מן החומה הנשאה שרד, וזכר לתפארת ההזיה. אף כעבר שנים רבות יתנהל צדיק בדרך והשמש תקפח על ראשו וישוע למעט צל. ימצא את קיר החומה ויחסה בצלו וישיב רוחו. הרי לנו, פי למען קורת רוח זו בלבד נבנתה אי אז העיר בלה. ונזכיר: בגמרא (ע"ז מ:), יש דיון לגבי נכרים שמעריבים יין ביין התפוחים, האם יש לאסרו משום תערובת יין נסך או לא. וספרו: פעם חש רבי במעיו, אמר "כלום יש אדם שיודע יין תפוחים של עובדי כוכבים אסור או מתר?" אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי: פעם חש אבא במעיו והביאו לו יין תפוחים של עובדי כוכבים של שבעים שנה, ושתה ונתרפא. בדקו ומצאו עובד כוכבים אחד, שהיו לו שלש מאות גרבי יין תפוחים של שבעים שנה, שתה רבי ונתרפא. אמר "ברוך שמסר עולמו לשומרים!" בואו חשבון. גרב יין מכיל סאה משקה (רש"י כתבות קיא:). הסאה היא כששה עשר ליטרים (שעורין של תורה). שלש מאות גרבי יין הם כחמשת אלפים ליטרים. עשרים וחמש אלף בוסות. לכמה בוסות זקוק חולה מעים לרפוי. לשלש, לחמש, לעשר! אז פעם, לפני שבעים שנה, רכש הגוי מאות ארגוני תפוחים ואולי אלפים. הניח להם לתסט, ורדה מהם אלפי ליטרים שכר במאות חביות. הם גדשו את כל המרתף, והוא לא מוכר, יהא מנח. כשהגיע זמנו להפטר מן העולם קרא לבנו, וצוהו על רכושו. השדות, האחוזות, המטעים והכרמים. וגם – במרתף רובצות שלש מאות חביות של יין תפוחים, בהן אל תגע. סחר הבן, הצליח ושגשג והגיעה גם שעתו. קרא לבנו, הפקידו על הכל, אבל את שלש מאות החביות תשמור ותנצר – למה? כי בעתיד יחוש רבנו הקדוש במעיו ויצטרף לכמה בוסות... "ברוך שמסר עולמו לשומרים" ואספר: היינו במחנה הפליטים בגרמניה, והרב שמואל יעקב רוז וצ"ל הביא ברוך אחד של גמרא. היו אלו מסכתות נדרים וקדושין פרוכות יחדיו. איזה צמאון היה, איזו השתוקקות, איזו התנפלות! באין בריחה פרקו את הכריכה וחלקו את המסכתות לדפים דפים. כל אחד זכה ברוז ושגנו – מיתר לצין באיזו התלהבות – ואחר כך החליפו. איך בררו בלהט היכן הדף הבא, ואיפה הדף שלפניו, והאם אפשר רק להציץ, לראות איך מתחיל הענין ואיך הוא מסתיים. ומהיכן הגיע הפרק הזה לידי הרב רוז? ליד המחנה היה בית חולים צבאי, שם שהו חולי המחנה. בית החולים היה ממקם במבנה של מגור נוצרי שבסמוך אליו היה בית דפוס גרמני. יום אחד נכנס בעל בית הדפוס לבית החולים, וספר שבמרתפי המגור שמורים כרכים גדולים של ספרי קדש יהודיים. בעיניו ראה! עכשו, שהיהודים הנצולים שוהים כאן, אולי ירצו לעין בהם. "הראה לנו", בקשו. מהר וחזר עם כרך מתוך ש"ס וילנה. מסכתות קדושין ונדרים. מיד הסבו לשעור גמרא מחיה נפשות. היו שם הרב רוז, ורבי שמואל אבא סניעג וצ"ל אף הוא מחניכי סלבודקה ועוד. וכחניכי סלבודקה הבינו שאסור להם להחזיק טובה לעצמם, והרב רוז הלך אל המחנה וזכה מאה ושבעים יהודים בלמוד גמרא. ולא אמרו די, שאלו את בעל בית הדפוס אם יוכל לצלם ולהדפיס את הפרק. התענין כמה עתקים נדרשים, חשבו בגדול והחליטו להדפיס עשרת אלפי כרכים מכל מסכת. חשב והודיע שההדפסה תעלה עשרת אלפים מארקים. איפה יש סכום כזה לפליטים חסרי כל? זמנה להם ההשגחה העליונה את שליח "ועד ההצלה" האמריקאי, רבי שמואל שמידט. חשב ומצא שסכום זה שוה לשלש מאות דולר בלבד, והשיגם מקרנות "ועד ההצלה". מצאו ציר מפליטי המחנות שציר את עמוד השער, ובו עמודי גדרות התיל המחשמלים וארבות המשרפות ופסוק הנצח "כמעט כלוני בארץ ואני לא עזבתי פקודיך" (תהלים קיט-פז). אספו את הדפים הפזורים והדפיסום, ומעט מעט אתרו עוד ועוד מסכתות. כך הדפיסו את כל הש"ס כאשר הגוינט עוזר להפיצם בכל המחנות. מתי ואיך הגיע אותו פרק למרתפי מגור שכוח בגרמניה – ואיך נקלע בעל בית דפוס גרמני לאותו מרתף וגלה את הפרק – והודיע לחולים היהודיים – ופתחו עמו במשא ומתן – ובדרך מקרה נקלע לשם שליח ועד ההצלה – "ברוך שמסר עולמו לשומרים!" (והגדת)

בע"ה זיווג הגון, בריאות פרנסה והצלחה: לשגיא בן מרים, עוז בן מרים, לירון, אמיר וענבל בני פנינה, הדר בת נילי, הילה בת אסתר, מורן בת רותי, אלכסי בן אירנה, גיא בן חוה, חמוטל בת ויקטוריה. לרפואה שלמה: לציפורה בת מורוור, לציפורה בת מרים, שרה בת תמרה, אורלי בת מלכה, אייל בן שרה, שי בן רחל, יחזקאל בן אידה, רבקה בת מסעודה, אלכס בן רימה, יצחק יעקב בן יפה, אילן בן מסעודה, יוסי בן ציפורה, יוסף בן ציפורה. לעילוי נשמת: בנימין בן סולי ז"ל, חביב בן סולי ז"ל, בתיה בת סולי ז"ל, גבריאל בן מורוור ז"ל, מיכאל בן מורוור ז"ל, רחמים בן מורוור ז"ל יחזקאל בן יהודית ז"ל, דבורה בת טובה ז"ל, ישראל בן חנה ז"ל, דבורה בת מרים ז"ל. ארו בן חיה ז"ל, יוסף מיכאלשוילי בן רפאל ז"ל, חנה בת שמחה ז"ל, דוד אמנו בן מזולה ז"ל, משה בן שושנה ז"ל.